

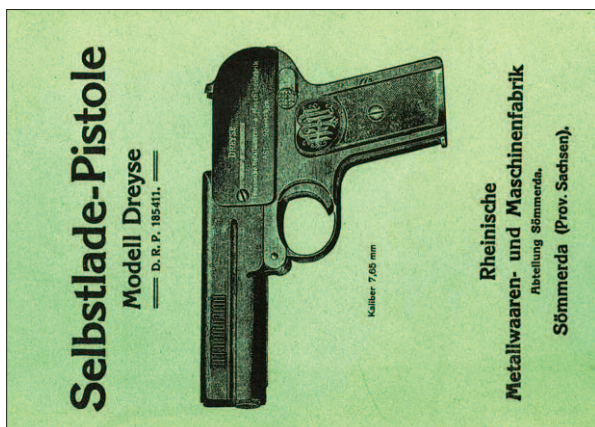
Pošta – a zbraně

Zní vám to jako divné spojení? Nemusí! K poště totiž zbraně patří odedávna, chladné i palné, kdysi tedy tesáky, dýky, kopí, kordy, šavle, křesadlové a perkusní pistole, později pistole samonabíjecí a revolvery. Přesvědčit se o tom můžeme na známkách přibližujících výjev z poštovní historie.

FRANTIŠEK BENEŠ

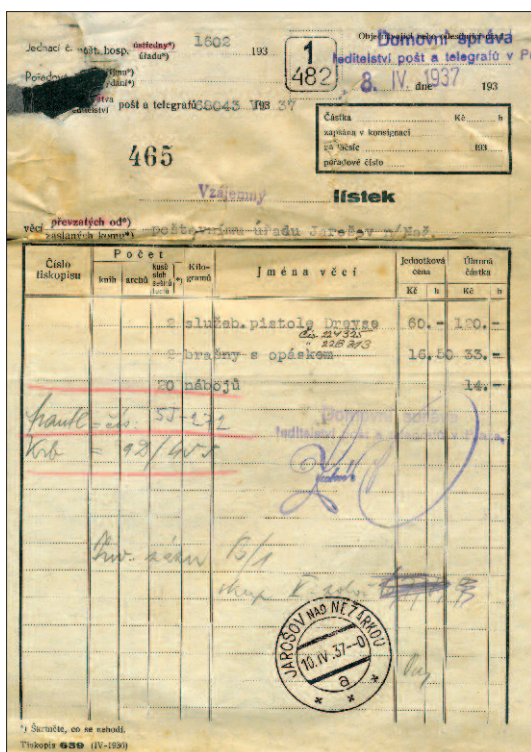
Poštácké zbraně měly od počátku dva účely – bezpečnostní a reprezentativní. K těm druhým patří zejména ozdobné kordy a šavle ke slavnostním uniformám, nás však dnes zajímá skupina první, tedy zbraně určené k ochraně zásilek a života poštovních zaměstnanců. K tématu mě přivedla útlá brožura, kterou nám do redakce poslal čtenář Josef Pikhart.

Jde o návod k použití německé samonabíjecí pistole značky Dreyse, vyráběné od roku 1907 v okresním městě Sömmerda v Sasku-Anhaltsku.

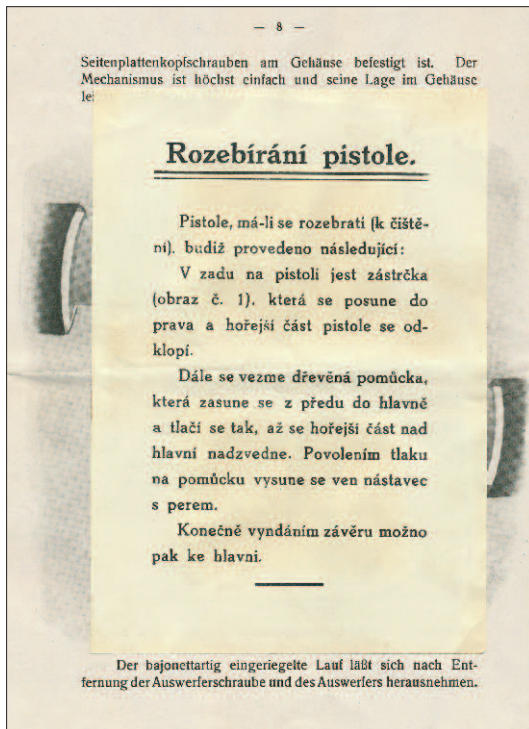
Byla to pistole neobvyklého tvaru, s uzavřeným závěrem a ráží 7,65 mm. Její obchodní označení Dreyse je odvozeno od názvu původní zbrojovky, která se počátkem minulého století stala součástí concernu Rýnská strojírna, existujícího pod názvem Rheinmetall dodnes. Pistole v Německu získala značnou oblibu, uplatnila se na civilním trhu, byla zařazena do výzbroje policie a jako doplňkovou zbraň jí po konci Velké války často používali i příslušníci Říšské obrany (Reichswehr). Na počátku první republiky ji do výzbroje zařadila i československá armáda, která (podle webu Vojenského historického ústavu) jich v roce 1922 nakoupila bezmála pět tisíc za cenu 350 Kč za kus (což odpovídalo zhruba polovině měsíčního platu dělníka; na dnešní peníze šlo o cca 9.000 Kč). Po pouhém roce však byly z výzbroje armády vyřazeny a nahrazeny pistolemi ČZ vzor 22, licenčně vyráběnými v Brně. Co se pak s těmi původními stalo, se mi nepodařilo dohledat, ale předmět dnešního zkoumání možná na tuto otázku může odpovědět.

K brožuře je totiž připevněn formulář (tiskopis č. 659) – Vzájemný lístek, kterým Domovní správa ředitel-

ství pošt a telegrafů v Praze dne 8. 4. 1937 vydala poštovnímu úřadu Jarošov nad Nežárkou dvě služební pistole Dreyse (s uvedením jejich čísel), dvě pouzdra na ně (brašny s opaskem) a 20 nábojů. O dva dny později uvedený poštovní úřad vzal věci do evidence, což stvrdil otiskem svého denního razítka.

Text brožury je německý, uvnitř je vlepen lístek s vytištěným českým návodem na rozebírání pistole.

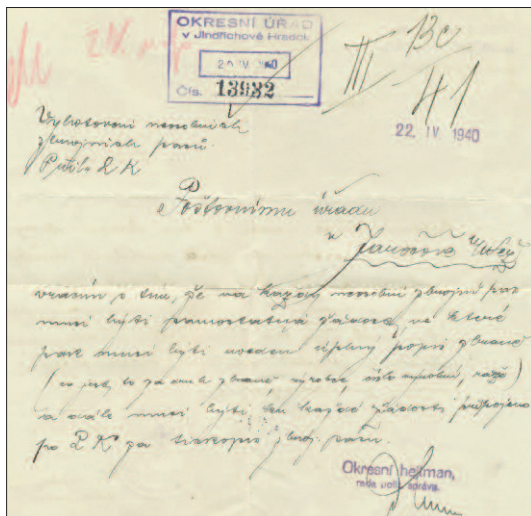
Jarošov je poměrně malá obec (koncem první republiky se uvádí zhruba 1.300 obyvatel, dnes má bez připojených míst něco nad 700 obyvatel) v jihočeském okrese Jindřichův Hradec. Lze tedy soudit, že podobně byly pistolemi vyzbrojeny i další poštovní úřady v republice. Zda to tak bylo by šlo doložit příslušnými smlouvami a předávacími protokoly, na jejichž základě Čs. pošta pistole převzala (odkoupila) od armády a poté je distribuovala na jednotlivé poštovní úřady. Tyto doklady by bylo možné hledat ve Státním oblastním archivu v Praze 4 – Chodovci, který spravuje příslušné „poštovní“ fondy.

Této hypotéze napovídá jednotková cena 60 Kč za jednu pistoli, uvedená ve zmíněném formuláři. Ta je o více než 80 % nižší, než za kolik pistole nakoupila čs. armáda o 15 let dříve, což naznačuje, že šlo o zbraně použité, prodané mezi součástmi státu za zůstatkovou cenu.

Vyzbrojení zaměstnanců civilní státní pošty (u polní pošty to bylo vždy samozřejmostí i naprostou nezbytností) krátkými palnými zbraněmi v minulosti nebylo nic neobvyklého, dělo se tak už od 17. století, kdy jimi disponovali jízdní poslové a postilioni, později průvodčí hipomobilních poštovních vozů a ve druhé polovině 19. století se k nim přidali přespolní listonoši a k dispozici je měli i pokladní poštovních úřadů. Za první republiky k nim přibyli pracovníci vlakových pošt a některých poštovních kurzů, pokladen a podobně, a tato tradice se udržela až do konce existence Čs. spoju na počátku 90. let 20. stol. Je zajímavé, že asi nejvíce pistolí měli poštáči k dispozici za socialismu, kdy došlo ke značné feminizaci oboru, takže zbraně často skončily v trezoru vedoucí pošty a k jejich nošení během služebních pochůzek či jízd docházelo jen minimálně. Na okraj poznamenejme, že služební pistolí disponovalo i Poštovní muzeum, které v údobí normalizace rozhodně nebylo pracovištěm hluboce oddaným panujícímu režimu.

Mě však zajímá jiné údobí našich dějin, konkrétně doba protektorátu Čechy a Morava. K němu se totiž váže další doklad vložený ve zmíněném brožuru. Jde o dopis poštovního úřadu Jarošov/N. adresovaný Okresnímu úřadu v Jindřichově Hradci, v němž poštovní úřad žádá o vydání dvou zbrojních pasů „ex offo, neosobní“ na dva přidělené služební revolyvery Dreyse (šlo přitom o pistole, a ne revolyvery). Jako zdůvodnění je uvedeno, že „zbraně jsou určeny k ochraně zřízenců při výkonu služby. Pro přednostu úřadu jsou vyhrazeny pro dobu noční, k zabezpečení úřední pokladny.“ Dopis je datován 18. 4. 1940 a na jeho zadní straně je odpověď z 22. 4. 1940, v níž okresní úřad poštovnímu úřadu sděluje, že žádost o neosobní zbrojní pas musí být podána na předepsaném tiskopisu s uvedením úplného popisu zbraně.

Z uvedené korespondence lze soudit, že v údobí německé okupace vedle vládního vojska, četnictva, státní a obecní policie (a některých dalších útvarů – např. finanční stráž) měli čeští pracovníci k dispozici zbraně i v resortu pošty. To je přitom téma, kterým se zřejmě nikdo dosud blíže nezabýval – výjimkou byla badatelská činnost vedoucího Poštovního muzea Pavla Čtvrtníka v rámci jeho výzkumu o odbojových aktivitách pracovníků protektorátní pošty, který prováděl

koncem 70. let minulého století. Výsledky tohoto výzkumu však – bez Čtvrtníkova souhlasu – využil badatel Jan Gebhart, který se dvěma spoluautory v roce 1980 v NADAS vydal knihu 2245 dnů odporu, zabývající se odbojovými aktivitami českých poštáků za protektorátu. Jde sice o práci značně zaplevelenou obvyklými úlitbami panujícímu režimu, přesto užitečnou pro množství obsažených faktů. Ani v ní jsem však nenašel odpověď na otázku, jak to se zbraněmi přidělenými poštovním úřadům v těch letech byla a zda některá byla využita v rámci odboje, osvobozování a při Pražském povstání. Právě toto povstání je přitom hlavním důvodem, proč jsem se rozhodl na téma služebních zbraní na poštovních úřadech v první polovině 40. let minulého století napsat článek – v tomto měsíci si připomínáme jeho už 76. výročí.

Bylo by tedy hezké, kdyby se nám podařilo na základě vzpomínek pamětníků, zprostředkovavcích třeba potomky nebo mladšími kolegy, nebo dokonce na základě dosud neznámých pramenů doložit, že dávné „poštovní“ německé služební pistole Dreyse se podílely na osvobozování našeho národa v dobách, kdy mu hrozilo asi největší nebezpečí v jeho více než tisícileté historii.